

кому випадку сторона, яка в односторонньому порядку розірвала з такої підстави договір, буде вважатися порушником, оскільки, згідно з ст.29 п.1 Конвенції, договір може бути змінений шляхом взаємної згоди сторін. Такого роду підстава для розірвання договору в національному цивільному законодавстві застосовується лише щодо договорів підряду. Але положення Конвенції не застосовуються до договорів, в яких обов'язки сторони, яка постачає товари, полягають головним чином у виконанні роботи і наданні інших послуг.

Крім цього, розірвання договору звільняє обидві сторони від зобов'язань за договором при збереженні права на стягнення збитків (п.1 ст.81 Конвенції). Але не вирішено питання, хто ж буде мати право на стягнення збитків при розірванні договору на підставі, передбаченій п.1 ст.72 Конвенції. Адже порушення договору іншою стороною фактично відсутнє, оскільки дата виконання ще не настала. На наш погляд, одностороннє розірвання договору при можливому в майбутньому порушенні не може бути достатньою підставою припинення договірних відносин.

Звертають на себе увагу певні суперечності в самій Конвенції. Так, відповідно до п.1. ст.14 Конвенції пропозиція про укладення договору, адресована одній або декільком конкретним особам, є офертою, якщо вона достатньо визначена і містить намір оферента вважати себе пов'язаним у випадку акцепту. Пропозиція відповідає переліченим вимогам, якщо в ній вказано товар, а також кількість і ціна, або передбачено порядок їх встановлення.

Однак ст.55 Конвенції передбачає, що коли договір був укладений, але в ньому не вказана ціна або не передбачений порядок її визначення, то вважається, що сторони при відсутності будь-якої вказівки про інше мали на увазі ціну, яка в момент укладення договору існувала на такі товари. Відповідно до вітчизняного цивільного законодавства договір вважається укладеним, коли в належній формі досягнуто згоди по усіх істотних умовах договору, в тому числі, для сплатних договорів – умова про ціну.

Врахування в цивільному законодавстві України названих особливостей правового регулювання зовнішньоекономічних контрактів сприятиме вдосконаленню господарських відносин в міжнародній сфері.

Л. В. Крупа

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ І ПРОЕКТ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В останній час законодавець все частіше для регулювання підприємницької та інвестиційної діяльності почав звертатися до спеціального правового режиму. Цей факт виявляється в активному укладенні Україною міжнародних договорів про митні союзи і про вільну торгівлю, в яких зміст спеціального режиму виражається в спрощенні митної процедури і оподаткуванні операцій з продукцією, що імпортується та експортується. Створення в Україні вільних економічних зон, в яких встановлюється преференційний режим інвестиційної і підприємницької діяльності, також є яскравим підтвердженням цього. Дана обставина призвела до актуалізації розуміння спеціального режиму як категорії не тільки міжнародного приватного права, але і цивільного, трудового і права соціального забез-

печення. Таким чином можна відзначити, що суб'єктами, яким надається спеціальний режим, можуть бути не тільки іноземні фізичні і юридичні особи, але і національні суб'єкти права. Більш того, спеціальний режим може встановлюватися і на деякі види товарів.

Категорія спеціального режиму часто застосовується українським законодавцем, але в той же час є недостатньо розробленою, що призводить до неоднозначного її тлумачення і застосування. В діючому Цивільному кодексі України немає норм, що містять поняття «спеціальний правовий режим». Проект Цивільного кодексу також обминув увагою це питання. Однак, можна послатися на ст.1572, яка стверджує: «Іноземні юридичні особи займаються в Україні підприємницькою та іншою діяльністю, що регулюється цивільним законодавством, у відповідності з правилами встановленими цим законодавством для такої діяльності юридичних осіб України, якщо інше не передбачене законодавством [1]. Іншими словами, можна сказати, що пріоритет віддається національному режиму, але в той же час допускається й інший режим, яким може бути спеціальний і режим найбільшого сприяння. Значення останніх певною мірою зменшує, з чим не можна погодитись.

На наш погляд, дане положення вимагає доопрацювання. В цьому зв'язку необхідно відзначити також, що в проекті не визначено повне коло суб'єктів, яким може бути надано спеціальний режим, а саме національні фізичні і юридичні особи та іноземні фізичні особи.

Ця теза ґрунтується на тому, що, як вже відзначалося вище, спеціальний режим є категорією комплексною, що відноситься до різноманітних галузей права. Комплексність цього поняття визначається розповсюдженням на його одержувачів цілого ряду пільг водночас, що включають податкові, митні, валютно-фінансові, трудові та інші види пріоритетів, надання яких спрямоване на досягнення будь-якої мети. Цим відрізняється розглядуваний режим від надання державою окремих пільг по оподаткуванню або митних операціях, як, наприклад, у випадку з «АвтоЗАЗ-DAEWOO». Спеціальний преференційний режим може надаватися як адресно, тобто інвесторам в конкретній галузі, або підгалузі пріоритетного розвитку в Донецькій [2, с.6-7] або Луганській областях [3, с.9], або по договорах про вільну торгівлю з деяким видам товарів, так і на певній території. Прикладом останнього є вільна економічна зона. Порядок створення ВЕЗ в Україні регулюється Законом «Про загальні принципи створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон». Аналіз діючих ВЕЗ дозволяє зробити висновок про те, що вони мають подвійний характер. З одного боку, вони є полігоном для апробації нових економіко-правових інститутів, з іншого — на їхніх територіях певну специфіку можуть мати акти трудового і соціального законодавства. Більш того, «в сучасних теоретичних роботах сутність вільних економічних зон трактується більш широко і вони представляються як інструмент вибіркового скорочення масштабів державного втручання в економічні процеси» [4, с.32-35].

Правовий статус суб'єктів зони є спеціальним преференційним по відношенню до правового режиму, діючого на іншій території країни. Ними можуть стати як національні, так і іноземні суб'єкти права, на яких і розповсюджуються дані переваги. Вони відбиті у змісті поняття «спеці-

альний режим», елементами якого є: пільговий порядок реєстрації суб'єктів зони; спрощення реєстрації інвестиційних проектів; лібералізація контролю за ринком праці; необмежений переказ за кордон вкладеного капіталу, дивідендів, гонорарів і прибутків; пільгове оподаткування, звільнення від місцевих податків і зборів; звільнення від митних платежів; соціальні пільги; звільнення від ліцензування і квотування, стягнення акцизного збору з товарів власного виробництва та ін.

Серед елементів механізму функціонування спеціального режиму в ВЕЗ найважливішим є система податкових преференцій і пільг, що надається національним та іноземним суб'єктам. Вони є суттєвими для інвестора, оскільки податковий тягар в країнах ринкової економіки достатньо великий і податки можуть складати більш половини від отриманого прибутку.

Податкові пільги у ВЕЗ можуть бути пов'язані або зі зниженням ставки оподаткування, або з тривалим звільненням від останнього. Інколи зустрічається і комплексний варіант, коли на першому етапі суб'єкт вільної економічної зони звільнюється повністю від сплати податків на строк від 5 до 15 років, а по його закінченню встановлюється пільгова ставка від 20 до 50%.

Важливо відзначити, що такі пільги надаються, як правило, під умову, якою може бути: 1) точний розмір інвестиції; 2) реінвестиція прибутку в економіку приймаючої країни на певний термін; 3) вкладення звільненої від оподаткування частини прибутку в розвиток інфраструктури ВЕЗ; 4) створення певної кількості робочих місць, відданих для певних категорій робітників на знов створеному або повністю реконструюваному підприємстві, (див. ВЕЗ «Славутич»); 5) реалізація виробленої продукції всередині зони або за кордоном та ін. Часто ці критерії використовуються комплексно.

До числа податкових преференцій входять: звільнення від податку на прибуток, від податку на додану вартість, земельного податку, доцільним представляється звільнення від різноманітних зборів.

Існує ще один вид заохочень суб'єктів ВЕЗ. Держава з метою підтримки виробництва і обігу товарів всередині зони на початковому етапі може передбачити пільги щодо оподаткування операцій з реалізації продукції, виробленої у ВЕЗ на території країни. Підприємства, що зазнають такі відповідних труднощів, можуть звернутися з проханням про часткове або повне звільнення від стягання податку.

Актуальність застосування в українському законодавстві спеціального режиму призводить до необхідності чіткого визначення його змісту: які його елементи підлягають уніфікованому закріпленню в Шивільному кодексі України, а які повинні змінюватися залежно від сфери застосування спеціального режиму. У зв'язку з цим представляється необхідною розробка і внесення до проекту ЦК визначення поняття «спеціальний режим», встановлення його змісту і сфери застосування.

Список літератури:

1. Українське право 1996 Вип. 2 (4). 2. Указ Президента України від 18 червня 1998 р. № 650/98 «Про спеціальні економічні зони і спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» // *Голос України*. 1998. 26 червня 1998 р. 3. Указ Президента України від 18 грудня 1998 р. «Про спеціальний режим

О.К. Порфір'єва

ПРОЕКТ ЦК УКРАЇНИ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА УНІФІКАЦІЯ ВИБОРУ ПРАВА У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОМУ КОНТРАКТІ

Необхідною умовою становлення й розвитку незалежної української держави є належне, своєчасне та обгрунтоване правове регулювання відносин у суспільстві, серед яких одне з найважливіших місць посідають майнові та пов'язані з ними особисті немайнові відносини. Основним нормативним джерелом, що регулює означені цивільно-правові відносини, є, певна річ, Цивільний кодекс.

У світлі змін, що відбуваються у політико-правовому, економічному житті України, а саме: розвитку приватнопідприємницького сектору, розширення кола суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності, закріплення у господарській практиці нових форм договорів, входження української держави у світове співтовариство назріла частійна необхідність розробки нового (або істотної переробки старого) Цивільного кодексу України. Особливо бажаним видається внесення змін та формування нових норм у частині, що регулює відносини з іноземним елементом. Пояснюється це, передусім, тенденцією до уніфікації у сфері міжнародного приватного права, зняттям правових бар'єрів у здійсненні вільного товарообігу, попередженням виникнення колізій.

20.12. 96 р. Верховною Радою України був отриманий проект нового Цивільного кодексу України. Книга восьма означеного проекту, яка має назву «Міжнародне приватне право», містить чіткі, детальні розроблені і зведені в єдине ціле норми стосовно таких актуальних питань міжнародного приватного права, як автономія волі сторін міжнародної угоди, правоздатність і дієздатність фізичних і юридичних осіб і т. ін.

Автономія волі сторін міжнародної угоди – один з фундаментальних принципів у регулюванні міжнародних контрактів. Це поняття було розроблене Ш. Дюмуленом ще у 16 ст. Суть його полягає у наданні сторонам права «обрати правопорядок, якому вони хочуть підпорядкувати свої відносини за договором» [1, с. 20], «укладаючи договір встановити, яким законодавством він повинен регулюватися» [2, с. 203].

Залежно від того, як вирішене у національному законодавстві питання про те, чи мають сторони право обрати будь-яку правову систему для врегулювання угоди, нехай і нічим не пов'язану з договором, відрізняють необмежену (якщо відповідь позитивна) та обмежену (якщо для вибору сторін встановлені певні рамки) автономію волі. В цілому на даному етапі у світі спостерігається стійка тенденція до встановлення необмеженої автономії волі сторін.

Протягом тривалого часу в праві СРСР були відсутні чіткі норми стосовно цього питання, однак з договорів про торгівлю і мореплавання СРСР було передбачено можливість надання сторонам автономії у виборі права, що повинно застосовуватися до договору. Так, «у договорі між СРСР і Данією від 17.08. 46 р. було встановлено, що суперечки щодо тор-